Vergroot de ruimte van uw tent (Jes 54:2) (Secretaria Generalis Synodi)
Werkdocument voor de continentale fase 27-10-2022

Inleiding

- Dit Document voor de Continentale Fase (DCS) geeft de grote lijnen aan die merkbaar zijn in de ontvangen bijdragen.
- Er is vreugde in het samenkomen van broeders en zusters; we hebben de smaak geproefd van synodaliteit. De ontvangen bijdragen tonen diepte van geloof, vitaliteit van hoop en energie van naastenliefde. Het opent hoopvolle horizonten voor de vervulling van de zending van de Kerk.
- Het DCS drukt het gedeelde gevoel uit van de ervaring van synodaliteit: een diepgaande herwaardering van de gemeenschappelijke waardigheid van alle gedoopten. Het wordt geplaatst in de boog van Gods belofte die een roeping wordt voor Volk en Kerk: "Vergroot de ruimte van uw tent" (Jes 54:2): een ruimte van gemeenschap, een plaats van participatie en een basis voor zending.
- De vruchten van het luisteren naar Gods volk zijn samengebracht rond vijf onderling verweven generatieve spanningen:
- 1. de basishouding van luisteren als openheid voor welkom: radicale inclusie, welk luisteren zelf al zending en verkondiging is;
- 2. onze drang naar missie, samen met andere confessies: handelingen van zorg worden omgezet in spirituele ervaring;
- 3. een stijl van participatie: aanvaarding van de medeverantwoordelijkheid van alle gedoopten voor de zending van de Kerk;
- 4. de opbouw van een levende gemeenschap in levende spiritualiteit;
- 5. de (eucharistische) liturgie die de dynamiek van de zending voedt met het Woord en de sacramenten.

1. De ervaring van de synodale reis

- De verslagen geven stem aan vreugde, hoop, lijden en wonden. Verlangen om met de Geest samen te gaan om de evangelisatie-opdracht van de Kerk te vervullen. Er is groot enthousiasme, een versterkt gevoel van gedoopten dat ze tot de Kerk behoren, een ervaring van vreugde in moeilijke tijden.
- De methode van geestelijk gesprek levert een mobilisatie op van Gods volk, de vreugde van samen komen, samen wandelen en vrijuit spreken, wat moet worden voortgezet. Sommigen die zich van de Kerk hadden gedistantieerd kwamen terug.
- Er is ook vrees geuit dat de synode geroepen is om de leer te veranderen, de Kerk verder te verwonden, een democratisch meerderheidsbeginsel in te voeren. Of juist vrees voor de starheid van de Kerk die niet bereid is zichzelf te veranderen. Melding wordt gemaakt van angst en verzet bij de clerus, en van angst en passiviteit van de leken. Wijdverbreid is de perceptie dat er een scheiding is tussen clerus (soms een obstakel) en de rest van Gods volk. Er is behoefte aan dat afschuw wordt geuit over het misbruik. In veel landen, waar oorlog heerst, moet het pastoraat van eenheid en verzoening een prioriteit blijven.

- 1.2 (nr. 22): Onze gemeenschappelijke doopwaarde (gevoeld als identiteit) legt het verband tussen de synodale vorm van de Kerk en de mogelijkheid om haar zending te vervullen. Daar horen de andere christelijke kerken bij, in ontmoeting en dialoog. Het synodeproces is een ervaring van nieuwheid en frisheid: de eierschaal die breekt als nieuw leven zijn vleugels uitslaat. Het einde van een collectieve vervreemding van de eigen identiteit van de synodale Kerk; terugkeer uit een ervaring van collectieve ballingschap.

2. Luisteren naar de Schrift

- Jesaja (54:2) roept tot een volk in ballingschap: keer terug naar het land, teken van vreugde en hoop. Spreid het tentdoek uit voor gezelligheid en bescherming ook voor mensen buiten de tent, houdt de touwen op spanning en sla de haringen stevig in de grond… De tent van de kerk moet zich verplaatsen; de fundamenten kunnen worden geplaatst in telkens nieuwe grond. Dit is hoe veel verslagen de Kerk zien: een uitgestrekte, maar niet homogene woning, in staat om iedereen te beschutten, maar open, in en uit latend (vgl. Joh 10,9), en op weg om de Vader en de hele mensheid te omarmen.
- Anderen opnemen is: ruimte maken voor hun verscheidenheid. Er zij bereidheid om aan zichzelf te sterven, ons leeg te maken en ons terug te vinden in de relatie met Christus en de naaste: een plaats van genade en transfiguratie. Alle leden van de Kerk kunnen, door zich leeg te maken, met de Geest samenwerken bij het vervullen van onze opdracht: een liturgische, eucharistische handeling.

3. Naar een missionaire synodale Kerk

- In tal van rapporten is sprake van de Kerk als een huis, waar we thuis zijn én waar anderen welkom zijn. Thuis voelen mag geen uitsluiting meebrengen.
- De rapporten zijn bemoedigend omdat zij twee verleidingen vermijden bij het reageren op verscheidenheid: * gevangen te blijven in conflict zodat onze horizon krimpt en we uiteenvallen in subidentiteiten (een ervaring van Babel en niet van Pinksteren); * ongeïnteresseerd te raken in de spanningen en onze eigen weg te gaan zonder te letten op onze reisgenoten. Er wordt gedroomd van een Kerk die een christologische paradox leeft: vrijmoedig haar leer verkondigen en tegelijk getuigen van een radicale insluiting. We moeten ons niet gedragen als poortwachters maar zorgen dat de mensen hier een thuis kunnen vinden.

3.1 Luisteren dat gastvrij wordt

- Luisteren eist het erkennen van anderen als subject van hun eigen reis. En dat werd in het synodale proces gevoeld. Mensen moeten leren te onderscheiden en zich door luisteren te transformeren. Een klerikale, hiërarchische en autocratische cultuur kan leiden tot scheiding tussen volk en clerus. Ontmoeting tussen leden van gescheiden groepen moet worden bevorderd.
- Er is gevoeligheid voor de eenzaamheid van clerici; ook naar hen moet worden geluisterd. Schending van het celibaat mag niet leiden tot onrecht voor priesters, de betrokken vrouw en kinderen.

- Er moeten voorkeursopties zijn voor de jongeren (vgl. de synode uit 2018), bijv. via de 'Digitale Synode'. Bevorder de participatie van gehandicapten. We moeten ons inzetten voor de verdediging van kwetsbaar en bedreigd leven; aandacht voor vrouwen die tot abortus besluiten.
- Luister naar hen die zich uit de Kerk verbannen voelen; de ervaring dat er naar hen wordt geluisterd is al transformerend.
- Men vraagt om gastvrijheid voor gescheiden mensen, polygamen, LGBTQ'ers; ook voor wie het gewijde ambt hebben verlaten. De Kerk is niet een instelling voor perfecte mensen.
- De meest uitgesloten (de armsten, migranten, daklozen, verslaafden, criminelen, slachtoffers van geweld, prostituees) zijn nauwelijks bereikt. Ook zij vragen om solidariteit, dialoog, begeleiding en ontvangst.

3.2 Zusters en broeders voor de missie

- Volheid van leven en volheid van Rijk Gods zijn verweven: onze opdracht is Christus aanwezig te brengen. We moeten samen optrekken en hen bereiken die het verst weg zijn, een 'Kerk die uitgaat' en die meer biedt dan een leer maar de roep van de mensheid beantwoordt.
- Er zijn de uitdagingen van tribalisme, sektarisme, racisme, armoede en genderongelijkheid binnen kerk en wereld. Naar rijken en opgeleiden wordt meer geluisterd. De boodschap van de kerk moet leiden tot omkeer. Sociale en zeker ook ecologische problemen moet worden aangepakt samen met anders- en niet-gelovigen. M.n. in verdeelde samenlevingen moet de kerk bijdragen aan vredesopbouw en verzoening.
- Er is vurig verlangen naar een meer verenigd getuigenis onder christenen vooral voor sociale en ecologische gerechtigheid. Niet alleen in engagement, maar ook in het leven (in sommige landen bestaat oecumene door de vervolging) en verdeeldheid in de leer; bijv. het delen van de eucharistie.
- Er is meer begeleiding nodig voor interreligieuze gezinnen; groter vertrouwen en grotere motivatie voor interreligieuze dialoog, die niet slechts de elite bereikt maar dialoog wordt van leven en liefde aan de basis.
- Laat culturele contexten (tribalisme, nationalisme) de katholiciteit van de kerk niet vernauwen. Vergroot de geloofwaardigheid ondanks de misbruik-crisissen; ga in tegen individualisme, consumentisme en onverschilligheid voor institutionele vormen van religie. Er zijn landen waar gedwongen bekering en martelaarschap zijn; daar moet samen met andere godsdiensten worden opgetrokken.
- Zinvolle interculturele benadering: het waarderen van verschillen. De minderheidskerken ervaren de noodzakelijkheid daarvan het diepst. In de omarming van een verrijkende verscheidenheid vinden we eenheid en kunnen we met Gods genade samenwerken. Diversiteit in eenheid is een ware roeping. De plaatselijke cultuur mag opgenomen worden in de liturgie.
- Speciale aandacht voor de inheemse volken: bijdragen aan hun integriteit, vergeving vragen voor onderdrukking.

3.3 Gemeenschap, deelname en mede-verantwoordelijkheid

- Er is een gemeenschappelijke waardigheid van alle gedoopten. Allen zijn geroepen. Gezag is een middel tot genezing, verzoening, bevrijding. De enige autoriteit zij die van liefde en dienstbaarheid. De verslagen zijn niet anti-klerikaal: er spreek zorg uit voor de priesters en de wil tot betere opleiding en minder isolement.
- Klerikalisme wordt geestelijke verarming genoemd, schadelijk voor de verwantschap tussen gedoopten, die starheid, legalisme en macht bevordert en meningsverschillen tegengaat. Er is verlangen naar nieuw, relationeel en collaboratief leiderschap, dat medeverantwoordelijkheid genereert.
- 59-64: *De participatie van vrouwen* moet worden heroverwogen. Uit alle werelddelen komt de oproep om de vrouw als gedoopte gelijkwaardig te doen zijn; bijna unaniem wordt verdriet gevoeld omdat hun charisma's niet worden gewaardeerd. De vrouw is vaak de ruggengraat van een gemeenschap, maar hun stem wordt niet gehoord. Vrouwen moeten dus op alle niveaus vollediger deelnemen, en mannen moeten worden aangespoord tot een actiever lidmaatschap. De kerk moet de zijde van de vrouw kiezen in de strijd tegen verarming, geweld en uitsluiting. Hier mag de kerk leren van de cultuur; gebrek daaraan is een struikelblok voor de kerk.
- Seksisme is wijdverbreid in besluitvorming en kerkelijk taalgebruik (staat in het rapport van de religieuzen).
- De rapporten lopen op dit punt uiteen: vele vragen studie naar een actievere rol in bestuursorganen, opleiding om te preken en vrouwelijk diakenschap. Sommige roepen op tot priesterwijding van vrouwen, voor andere is de discussie gesloten. Er is erkenning voor de voortrekkersrol, die vrouwen (met name religieuzen) vervullen in de meest uitdagende sociale situaties (raciale ongelijkheid, ecologie, vluchtelingen).
- 65-69 *Charisma's, roepingen en bedieningen*. De meerderheid van de gedoopten voelt geen volledige identificatie met Kerk en met missionaire medeverantwoordelijkheid; daartoe voelen ze onvoldoende ruimte bij hun leiding. Mede daardoor worden de actieve (geëngageerde) leken overbelast met binnenkerkelijke taken, die hen uitputten. Een kerkvisie, opgebouwd rond het gewijde ambt, moet worden overwonnen, om te komen tot een kerk die 'helemaal ambtelijk' is: gemeenschap van alle charisma's en bedieningen. Dat versterkt de dienst van de zending.
- Duidelijk moet worden, hoe de verantwoordelijkheid van alle gedoopten zich verhoudt tot die van de pastores. Hoe vindt de bediening door allen plaats binnen het instituut?

3.4 Spiritualiteit krijgt vorm

- Synodaliteit moet een bron van energie zijn, van gemeenschappelijk beraad, niet van ruzie en zijn eigen weg gaan. Het proces moet leiden tot een wijziging van de regelingen inzake het bestuur van de kerk, ondersteund door een nieuwe spiritualiteit. En dat alles luisterend naar de Geest, dus in gebed. Het ontbreekt de kerk aan gevestigde synodale structuren (ook op continentaal niveau). Synodaliteit daagt ook de curie uit. Hoe wordt een bisschoppenconferentie meer synodaal? Oosterse kerken zijn synodaler.

- Structuren die de geest van synodaliteit weerspiegelen: pastorale raden voor inclusie, dialoog, evaluatie, onderscheiding, empowerment. Meer transparantie van besluitvorming en financiën. Er is behoefte aan voortdurende vorming ter ondersteuning van synodaliteit; het beginsel van 'samen wandelen' is de vorming van het hart. Met name priesters moeten gevormd worden in synodaliteit en pastorale coördinatie.
- Synodaliteit wordt vooral gevoed door spiritualiteit: vertrouwdheid met God, gewetensvorming. omgaan met verschillen, wij-gevoel. Proef de smaak van ontmoeting en de uiteenlopende resonanties die het Woord in het hart van ieder mens oproept. Gebed en stilte.

3.5 Synodaal leven en liturgie

- Liturgie en gebed kunnen ons verenigen en mobiliseren, levensvreugde en gemeenschapszin bevorderen. Liturgie moet niet teveel op de celebrant zijn gericht; zoeken naar vormen van actievere deelname van leken. Er is wel strijd over de preconciliaire mis en over het oecumenisch delen van de eucharistie. De preek moet ook ingaan op de schoonheid van het geloof en het concrete leven.
- Er is sacramentele ontbering, bijv in afgelegen gebieden; er is pijn om exclusie van bijv. hertrouwde gescheidenen, maar geen eensgezindheid over de vraag of dat moet veranderen.
- Er zij diversiteit in vormen van gebed en viering; roep om begrijpelijke taal en gebedsvieringen. Verbindt de viering met vormen van dialogisch delen en broederlijke gezelligheid.

4. De volgende stappen

- Van onderhoudskerk naar zending; synodaliteit versterkt die weg. Hoe (vooral ook wereldwijd) samen te wandelen moet nog worden ontdekt. We moeten de noodzaak van individuele en gemeenschappelijke bekering herkennen.
- In de continentale fase gaan we na: 1. wat resoneert uit dit verslag, wat is nieuw of verhelderend? 2. Welke spanningen zijn er en welke vragen moeten dus worden behandeld? 3. Wat zijn onze prioriteiten, thema's en acties?
- Daarbij moet het hele volk betrokken zijn, met name vrouwen, jongeren, achtergestelden en anders-gelovigen. Elk bisdom organiseert zo'n overleg over dit document; daarna komt de bisschoppenconferentie. Hanteer de methode van het "geestelijk gesprek". Een rapport van 20 bladzijden per land gaat naar het synodesecretariaat, dat een Werkdocument voor de Synode opstelt.

Samenvatting EV/28-10-22